

Gülbikə Ehtiram qızı QƏHRƏMANOVA
E-mail: Gulygahramanova@gmail.com

INKIŞAF ETMƏKDƏ OLAN ÖLKƏLƏR TƏRƏFİNDƏN VALYUTA REJİMİNİN SEÇİLMƏSİ

Valyuta məzənnələrinin dinamikasını müəyyən edən amillərin öyrənilməsi dünya iqtisadiyyatında açıq sual olaraq qalır. Konkret olaraq, valyuta məzənnələrinin modelləşdirilməsi məsələsinin həll olunmaması və valyuta bazarının fəaliyyətinin müəyyənəşdirilməsi üçün dəqiq metodların olmaması magistr dissertasiyası üçün mövzu seçimini əvvəlcədən müəyyən edib.

Əksər milli valyutalar ABŞ dollarına qarşı ticarət edilir. Dollar hazırda ehtiyat valyuta olmasa da, yəni rəsmi olaraq beynəlxalq hesablaşmalar üçün təyin edilməsə də, dünyanın əksər qurumları bu məqsədlər üçün ABŞ dollarından istifadə edir. İnkişaf etmiş ölkələr əsasən üzən məzənnə rejimindən istifadə etdiyi halda, inkişaf etməkdə olan ölkələr öz məzənnələrini sabitləşdirməyi seçirlər. Sabit məzənnə rejimi o deməkdir ki, mərkəzi bank müəyyən diapazonda məzənnəni birbaşa müəyyən edir. Məzənnə müəyyən diapazonda sabitləşsə və bu məzənnə ilə valyutanın alış-satışına zəmanət varsa, bu rejim sərt dirək və ya sərt sabit rejim adlanır. Əgər mərkəzi bank üzən rejimdə işləyirsə, lakin məzənnənin dəyişməsi üçün müəyyən sərhədlər qoyursa və məzənnənin bu hədlərdən kənara çıxmayacağına zəmanət verirsə, buna idarə olunan üzən rejim deyilir. Bu cəhətləri nəzərə alsaq, mövzunun aktual olduğunu vurğulamaq olar.

Açar sözlər: Maliyyə, kredit, bank, siyasət, kapital, maliyyə bazarı.

JEL: F 31

DOI: 10.54414/GGCW8819

Giriş

Bu günə qədər xarici ölkələrdə valyuta nəzarəti valyuta tənzimlənməsinin effektiv aləti olmaqdan uzaqdır. İnkişaf etmiş ölkələrdə valyuta nəzarətinin yalnız müəyyən elementləri, məsələn, statistik uçotun təcürbəsi və texnologiyası və kommersiya və maliyyə əməliyyatları və onların iştirakçıları haqqında məlumatların təhlili qorunub saxlanılmışdır. Lakin inkişaf etməkdə olan ölkələr, keçid iqtisadiyyatı olan ölkələr üçün iqtisadi siyasəti liberallaşdırmaq səylərinə baxmayaraq, valyuta nəzarəti vacib və aktual olaraq qalır. Bu, bir çox ölkələr üçün kapitalın qaçması kimi aktual problemlə bağlıdır (Rusiyada: 2011-ci ildə - 84,2 milyard ABŞ dolları; 2010-cu ildə - 33,6 milyard ABŞ dolları; 1998-ci il böhranı - 21,7 milyard ABŞ dolları).

Xarici iqtisadi fəaliyyət iştirakçıları müqavilə üzrə ödənilməli olan məbləğləri azaltmaqla və ya artırmaqla, habelə valyuta nəzarətinə məruz qalmayan əməliyyatlar bağlamaqla valyuta nəzarətindən yayınmaq imkanı əldə edirlər. Bu imkanlardan az adam istifadə edir və valyuta əməliyyatlarının əksəriyyəti valyuta nəzarəti çər-

çivəsində həyata keçirilir. Bu nəzarət aradan qaldırılarsa, xarici iqtisadi fəaliyyət iştirakçıları özlərini sərbəstlik və hərəkətlərə görə cəzasız qaldıqları üçün kapital axını dəfələrlə artacaq. Eyni zamanda, xarici ölkələrdə valyuta nəzarətinin liberal sistemi beynəlxalq etimadın artırılmasına kömək edir və beləliklə, ölkə daxilində qənaətbəxş gəlir dərəcəsi şərti ilə kapitalın qayıdışını və axınını stimullaşdırır.

Əsas mətn

Valyuta tənzimlənməsinin səciyyəvi xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, daxili pul-maliyyə prosesləri ilə beynəlxalq valyuta və fond bazarları arasında əməkdaşlıq əldə edilir. Milli iqtisadiyyat valyuta tənzimləmə sistemi vasitəsilə dünya iqtisadiyyatının təsirinə məruz qalır ki, bu da valyuta tənzimləməsi ilə tanış olmaq zərurətindən xəbər verir. Müasir şəraitdə valyuta tənzimlənməsi sahəsində dünya səviyyəsində (Beynəlxalq Valyuta Fondu), regional səviyyədə (Avropa Valyuta İttifaqı) paralel olaraq həyata keçirilən fəal beynəlxalq əməkdaşlıq mövcuddur. Valyuta əməliyyatlarının tənzimlənməsinin xarici təcürbəsinin öyrənilməsi göstərir ki, bir çox

ölkələrdə milli valyuta qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi beynəlxalq münasibətlərin yüksəlişi, beynəlxalq valyuta-maliyyə institutlarının yaradılması və inkişafı şəraitində baş vermişdir. Beynəlxalq ticarətin miqyasının artması ilə dünya valyuta bazarlarının əhəmiyyəti də artdı. Lakin onların inkişafı sıçrayışlarla həyata

keçirilirdi və hər bir yeni sıçrayış dünya iqtisadiyyatında valyuta tənzimlənməsinin rolunu və yerini, o cümlədən ölkələr arasında valyuta axınlarının dinamikasını, həcmi və strukturunu dəyişdi. Dövlət müdaxiləsinin dərəcəsiindən asılı olaraq milli valyuta tənzimlənməsinin üç rejimi mövcuddur.

Cədvəl 1.

Milli valyuta tənzimlənməsi rejimləri

Dövlətin valyuta inhisarı	Müəyyən əməliyyatlar üzrə valyuta məhdudiyətləri sisteminin mövcudluğu	Valyuta məhdudiyəti yoxdur
milli valyuta konvertasiyaya məruz qalmır və qapalı valyuta-dır	milli valyuta daxili pul bazarından kənara çıxmağa meyllidir və məhdud konvertasiyaya çevrilir	milli valyuta dünya valyuta bazarına daxil olur və sərbəst konvertasiyaya çevrilir

Dünyanın əksər inkişaf etmiş ölkələrində sərbəst fəaliyyət göstərən valyuta bazarları və sabit valyuta mövcuddur. Lakin vaxtilə onlar həm də cari valyuta əməliyyatlarına və kapitalın hərəkəti ilə bağlı əməliyyatlara münasibətdə möhkəm valyuta məhdudiyətləri siyasətini həyata keçirirdilər. Bir çox Qərbi Avropa ölkələri 1980-ci illərə qədər bu və ya digər formada valyuta məhdudiyətləri tətbiq edirdilər. ABŞ daha əvvəl valyuta məhdudiyətlərini ləğv edib.

İspaniyada pul siyasətinin liberallaşdırılması 1970-ci illərdən başlandı. XX əsr. 1973-cü ildə rezidentlər Mərkəzi Bankla bağlanmış müqavilə əsasında xaricə sərmayə qoymaq hüququ əldə etmişlər. 80-ci illərin əvvəllərindən. sərbəst şəkildə həyata keçirilirdi. Rezidentlərə qiymətli kağızlara xarici valyutada investisiya qoymağa icazə verildi. 1987-ci ildə İspaniya Bankı rezidentlər tərəfindən qeyri-rezidentlərdən kreditlərin alınmasını liberallaşdırdı. Bir il sonra vətəndaşlara xaricdə əmlak almağa icazə verildi. Valyuta gəlirlərinin məcburi satışı tələbi 1991-ci ilə qədər qüvvədə idi.

Bu günədək bu ölkələrdə kapitalın hərəkətinin tənzimlənməsi bazar mexanizmi və pul siyasəti alətləri vasitəsilə həyata keçirilir. Valyuta münasibətlərinin tənzimlənməsinin bütün qaydalarına, eləcə də normalarına əməl olunmasının təmin edilməsinin inzibati üsulu valyuta nəzarətidir. Dünya təcrübəsi göstərir ki, valyuta əlaqələri və daxili valyuta bazarı dövlətin fəal iştirakı və səlahiyyətli orqanların valyuta əməliyyatlarına səmərəli nəzarəti ilə uğurla inkişaf edir. Valyuta

nəzarəti ölkə iqtisadiyyatını pul sistemindəki kəskin dalğalanmalardan və valyuta ehtiyatlarının azalmasından qoruyur, onun milli təhlükəsizliyini təmin edir. Valyuta nəzarətinin formal olaraq ləğv edildiyi halda belə, ölkədə kapitalın hərəkətində baş verən bütün proseslərin statistik monitorinqi aparılır.

Deməli, inkişaf etmiş ölkələrdə valyuta tənzimlənməsi və valyuta nəzarəti mexanizmi tarixən bu ölkələrin hər birinin spesifik inkişafı şərtləri nəzərə alınmaqla formalaşmışdır. Bir çox ölkələr öz maliyyə müstəqilliyini qorumaq, pul sisteminin dayanıqlığını artırmaq, milli valyutayı möhkəmləndirmək, valyuta resurslarını səfərbər etmək və s. məqsədilə iqtisadiyyatları üçün ən çətin və kritik dövrlərdə ondan fəal şəkildə istifadə edirdilər. Ölkələrin inkişafının müxtəlif xüsusiyyətlərinə əsaslanaraq, valyuta nəzarəti dövlətlərin iqtisadi siyasətinin mühüm və zəruri elementlərindən biri idi ki, onun məqsədi bazar islahatlarının sabit kursunu təmin etmək, dövlətin valyuta fondlarını 2009-cu ilin 1-ci bəndində saxlamaqdır. Əksər inkişaf etməkdə olan ölkələr və keçid iqtisadiyyatı olan ölkələr valyuta məhdudiyətlərinin olması ilə xarakterizə olunur. BVF-yə üzv olan 75 ölkədə ixrac valyuta gəlirlərinin məcburi satışı ilə bağlı qanunvericilik tələbi mövcuddur ki, bunlardan 42 ölkə ixracatçılara valyuta gəlirlərinin 100%-ni satmaq öhdəliyinə, 33 ölkə isə valyuta gəlirlərinin qismən satışına dair tələblərə malikdir. 80%-dən 25%-ə qədər valyuta gəlirləri. Məsələn, Çində valyuta gəlirlərinin 100% satışı ilə bağlı ciddi tələb var.

Ötən ilin xarici ticarət dövriyyəsinin 15%-ni yalnız müvəkkil milli müəssisələr öz sərəncamında saxlaya bilər. Eyni zamanda, belə sərt tələblər ölkənin iqtisadi inkişafına mane olmur. Braziliyada valyuta gəlirlərinin məcburi satışı tələbi xarici borclara xidmətin baha olması və qızıl-valyuta ehtiyatlarının bərpası zərurəti ilə izah oluna bilər. Hindistan hökuməti ixracatçılara valyuta gəlirlərinin 50%-dən çoxunu öz sərəncamında saxlamağa və Hindistan banklarındakı valyuta hesablarına kreditləşdirməyə icazə verir. Yalnız

tam ixracçıya müəssisələr və elektron komponentlər və proqram təminatı istehsal edən müəssisələr valyuta gəlirlərinin 70%-ə qədərini saxlamaq hüququna malikdirlər.

Yeni SDR valyuta sərbətinə dörd valyuta daxil idi. 01 oktyabr 2016-cı il tarixindən etibarən Çin yuanı SDR sərbətinə daxil oldu. Hər bir pul vahidinin payının müəyyən edilməsi dövlətin beynəlxalq ticarətdəki payı və onun pul vahidinin dünya valyuta ehtiyatlarında istifadəsi nəzərə alınmaqla həyata keçirilir.

Cədvəl 2.

SDR sərbətinə valyutaların çəkisi

2016-cı ilin oktyabr ayına qədər SDR valyuta sərbətinin strukturu	%	2016-cı ilin oktyabrından sonra SDR valyuta sərbətinin strukturu	%
ABŞ dolları	41,9%	ABŞ dolları	41.73%
Avro	37,4%	Avro	30.93%
İngiltərə funtu	11,3%	Yapon yeni	8.33%
Yapon yeni	9,4%	İngiltərə funtu	8.09%
		Çin yuanı	10.92%

1976-cı ildə imzalanmış və Fondun Nizamnaməsinə yenidən baxılan Yamayka Müqaviləsi təkcə SDR vahidinin dəyərinin müəyyən edilməsi mexanizmində deyil, həm də yeni kollektiv hesab vahidinin fəaliyyət sistemində əhəmiyyətli dəyişikliklər etmişdir. Bundan əlavə, digər SDR sahibləri kimi çıxış etmək hüququ olan rəsmi qurumların (qlobal pul-maliyyə assosiasiyaları, BMT-nin xüsusi agentlikləri və s.) siyahısı genişləndirilib. Bu sistemdə iştirak edən ölkələr Fondla tədiyyə balansları və hesablaşmalardakı kəsirləri kompensasiya etmək üçün əldə edilmiş SDR limitlərindən istifadə etmək hüququna malikdirlər, SDR müqabilində isə sərbəst konvertasiya olunan pul vahidi alınır ki, bu da daha sonra xarici valyuta üçün istifadə olunur. Bildirilib ki, SDR-lər BVF ilə onun üzvü olan ölkələr arasında hesablaşmalarda rəsmi olaraq qızıl və milli valyutaları əvəz edir, onlardan Fondun vahid şöbəsi (məsələn, sahibi olan dövlət) çərçivəsində həyata keçirilən əməliyyat və əməliyyatlarda icazə verilən istifadə olunur. SDR-lər, onlara Fondadakı kvota artdıqda ödənişin 25%-ni ödəmək imkanı verilir). Beləliklə, BVF ikitərəfli hesablaşmalarda, həmçinin bu ehtiyat aktivlərinin ümumi tanınmış sahibləri ilə hesablaşmalarda sözügedən konsepsiyanın üzv dövlətləri tərəfindən SDR-dən istifadə həcmində əhəmiyyətli dərəcədə artmasına səbəb olan şərait yaratdı. bu səbəbdən,

BVF iki səviyyəli hesablaşmalarda, həmçinin bu ehtiyat aktivlərinin ümumiləşdirilmiş sahibləri ilə hesablaşmalarda nəzərdə tutulmuş konvensiyanın üzv dövlətləri üçün SDR-dən istifadə sözünün həcmində əhəmiyyətli artımına səbəb olan şərait yaradıldı. Bununla yanaşı, yeni buraxılmış SDR-lər BVF-nin nizamnamə fondunda payına görə rəsmi olaraq üzv dövlətlər arasında yerləşdirilir. Emissiyanın belə ümumi bölgüsü BVF Rəhbərlər Şurasının ixtisaslı böyük əksəriyyətinin qərarına uyğun olaraq 5 ildə bir dəfədən çox olmayaraq həyata keçirilir. Yeni kollektiv hesablaşma vasitəsinin formalaşmasından indiyədək 21,2 milyard dəyərinə 6 SDR-nin ümumi emissiyası yaradılmışdır. SDR-lərin yekun buraxılışı və yerləşdirilməsi 1981-ci ildə baş verdiyindən bu tarixdən sonra Fonda bir sıra üzv ölkələrə qoşulmuş dövlətlər ümumi paylama sistemində SDR əldə etməyib. Buna baxmayaraq, onların sayı keçmiş SSRİ dövlətləri də daxil olmaqla, Fondun ümumi üzvlərinin 1/5-dən çoxunu təşkil edir. Bunu nəzərə alaraq, 1997-ci ilin sentyabrında BVF İcraiyyə Komitəsi Fondun Sazişinin maddələrinə SDR-lərin 7-ci buraxılışının tələb olunan 21,4 məbləğində xüsusi birdəfəlik paylanmasını həyata keçirməyə imkan verən aşağıdakı düzəliş təklif etdi. milyard. Bu təşəbbüsün məqsədi bu vəsaitləri bütün iştirakçı ölkələrə təqdim etmək və BVF-nin nizamnamə fondunda

əsas olaraq ayrılmış SDR məbləğləri və onların kvotalarının nisbətini oxşar şəkildə balanslaşdırmaqdır. Bununla belə, İcra Şurasının təşəbbüsü Fondun Rəhbərlər Şurası tərəfindən dəstəklənsə də, indiyədək tələb olunan sayda razılıq alınmadığından qeyd olunan dəyişiklik hələ də fəaliyyət prosesinə daxil olmayıb. Hal-hazırda SDR-lərin buraxılışının məhdud miqyası, habelə onlardan istifadənin məhdud xarakteri dünya qızıl-valyuta ehtiyatlarının ümumi həcmində SDR-lərin 2000-ci ilin sonunda olan hissəsi üçün aşağı qiymətlər müəyyən edir. 1,2% təşkil edir və sonuncunun mövcud beynəlxalq hesablamalar sistemində əhəmiyyətli rol oynamasına imkan vermir.

1952-ci ildən BVF Stand-by kreditlərindən istifadə etməyə başladı. Bu mexanizmin ilk istifadəçisi beynəlxalq ehtiyatlarını artırmaq məqsədilə BVF-yə 50,0 milyon ABŞ dolları məbləğində kredit üçün müraciət edib. “Stand-bay” termini o deməkdir ki, BVF-nin şərtləri nəzərə alınmaqla, fondun üzvü olan ölkələr zərurət yarandıqda ayrılmış vəsaitləri almaq hüququna malikdirlər. Əksər hallarda fondun üzvü olan dövlətlər bu hüquqdan həqiqətən istifadə edirlər. “Stand-bay” qısamüddətli tədiyə balansını problemlərini tənzimləmək üçün ölkəyə 12-18 ay müddətinə müəyyən məbləğdə kredit verir.

Cədvəl 3.

BVF-də ən çox kvotaya və səsvermə hüququna malik üzv ölkələr

Üzv ölkələr	Kvota(SDR)mln	Ümumi,%	Səslər(göstəricilər)	Ümumi,%
ABŞ	82.994.2	17.46	831.407	16.52
Yaponiya	30.820.5	6.48	309.670	6.15
Çin	30.482.9	6.41	306.294	6.09
Almaniya	26.634.4	5.60	267.809	5.32
İngiltərə	20.155.1	4.24	203.016	4.03
Fransa	20.155.1	4.24	203.016	4.03
İtaliya	15.070.0	3.17	152.165	3.02
Hindistam	13.114.4	2.76	132.609	2.64
Rusiya	12.903.7	2.71	130.502	2.59
Braziliya	11.042.0	2.32	111.885	2.22

1963-cü ildə BVF əmtəə istehsal edən ölkələrə kömək etmək üçün Kompensasiyalı Maliyyələşdirmə Fondu (CFF) yaratdı. Bu yardım belə ölkələrin ixrac gəlirlərinin müvəqqəti azalması, o cümlədən dünya qiymətlərinin aşağı düşməsindən sonra baş verən müvəqqəti azalma halında verilir. 1981-ci ildə bu ölkələrin buğda və taxıl məhsullarının ixracı zamanı müvəqqəti xərclərin artmasına kömək etmək üçün mexanizmə əlavə komponent əlavə edildi. BVF Mərkəzi və Şərqi Avropanın, Baltikyanı ölkələrin, Rusiyanın, Sovet İttifaqının tərkibində olan ölkələrin və digər dövlətlərin iqtisadiyyatlarının mərkəzi planlaşdırma sistemindən bazar əsaslı fəaliyyətə çevrilməsində fəal yardım göstərir. BVF bu ölkələrlə sıx əməkdaşlıq şəraitində işləyir və onların milli iqtisadiyyatlarını sabitləşdirməyə və yenidən qurmağa çalışır. Məsələn, bazar iqtisadiyyatı üçün hüquqi və institusional əsasların yaradılması məqsədilə BVF adıçəkilən ölkələrə hər cür yardım göstərir. 1993-cü ildə bazar iqtisadiyyatına keçidin ilkin

mərhələsini dəstəkləmək üçün BVF əlavə maliyyələşməni təmin etmək üçün 1995-ci ildə başa çatan Sistemli Dəyişikliklərin Maliyyələşdirilməsi Mexanizmini (STF) təsis etdi. BVF böhranların qarşısını almaq üçün yeni alətdən - şərti kredit xətlərindən (CCL) istifadə etməyə başladı. Bəzən başqa ölkələrdə zəncirvari reaksiya kimi yayılan problemlər düzgün iqtisadi siyasət həyata keçirən dövlətlərə təsir edir və nəticədə onlar da birdən-birə bazara inamı itirərək qeyri-sabitlik problemi ilə üzləşirlər. Belə hallarda şərti kredit xətləri belə Dövlətlərə qısamüddətli kredit əldə etmək imkanı verən təhlükəsizlik şəbəkəsi kimi çıxış edir.

Beləliklə, müəyyən iqtisadi şərait olduqda valyuta məhdudsiyyətləri məqsəduyğun, bəzən hətta zəruri tədbirlər kimi qiymətləndirilə bilər. Bazar transformasiyası mərhələsində olan ölkələrdə valyuta məhdudsiyyətlərindən və valyuta nəzarətindən istifadə maraqlıdır. Bu ölkələrdə valyuta tənzimlənməsinin bazar alətləri

hələ də formalaşma mərhələsindədir. Tipik olaraq, belə ölkələr iqtisadi və siyasi qeyri-sabitliklə xarakterizə olunur ki, bu da ixracatçıların xarici valyutanı ölkəyə qaytarmaq deyil, onları xaricə buraxmaq istəyinə səbəb olur. Ümumiyyətlə, bu, ölkə iqtisadiyyatına mənfi təsir göstərir: bu, tədiyyə balansında kəsirə, daxili valyuta bazarında milli valyutaya tələbin kəskin artmasına, milli valyutanın dəyərini aşağı düşməsinə səbəb ola bilər. Ona görə də dövlət elə valyuta məhdudiyətləri tətbiq etməlidir ki, ölkədən kapital axınının qarşısını alsın.

Nəticə

Valyuta məzənnəsinin formalaşması və tənzimlənməsi məsələlərinin işlənilib hazırlanmasına nəzəri və metodoloji yanaşmaların təhlili müəyyən etdi ki, valyuta məzənnəsi pul siyasətinin elementi kimi milli iqtisadiyyatlara böyük təsir göstərir və bu, valyuta məzənnəsinin daima mütəmadi olaraq tənzimlənməsini zəruri edir. Dissertasiya işində aparılan təhlil dünya valyuta sisteminin formalaşmasının əsas mərhələlərini, valyuta məzənnəsinin xarici valyutalara münasibətdə məzənnənin müəyyən edilməsi qaydalarına və üsullarına uyğun olduğunu müəyyən etməyə imkan vermişdir.

Dissertasiyada müəyyən edilmişdir ki, dünya iqtisadiyyatı üçün müasir, kifayət qədər ziddiyyətli şəraitdə uzun müddət - 1992-2005-ci illərdə bir çox ölkələr üçün iqtisadiyyatın dollarlaşması problemi aktual problem olmuşdur ki, bu da Azərbaycanın milli iqtisadiyyatında, həm də bütün dünya bazarlarında tək-cə ABŞ dollarının xüsusi əhəmiyyətini izah etmir.

İşdə Asiya ölkələrinin - Çinin, Yaponiyanın milli valyutaları əsasında ticarət əməliyyatlarının formalaşması və aparılması tendensiyalarını qeyd edir. Rusiya ona qarşı Qərbin sanksiyalarını nəzərə alaraq rublun likvidliyinin gücləndirilməsində maraqlıdır. Magistrlik dissertasiyası çərçivəsində valyuta məzənnəsinin dəyərinə təsir edən amillər müəyyən edilmişdir ki, bunlara dünya bazarında malların rəqabət qabiliyyəti,

ölkənin tədiyyə balansının vəziyyəti, inflyasiyanın səviyyəsi, iqtisadiyyatın açıqlıq dərəcəsi, məzənnənin tənzimlənməsi rejimi, biznes fəaliyyətinin tsiklik xarakteri, valyuta bazarlarının inkişaf səviyyəsi, maliyyə və siyasi böhranları aid etmək olar. Dissertasiya işində məzənnənin tənzimlənməsinin inzibati üsulları və məzənnənin tənzimlənməsi vəzifələrindən asılı olaraq həyata keçirilən tədbirlərin səmərəliliyi təhlil edilir. Həmçinin, araşdırma çərçivəsində tənzimləyici orqanlar tərəfindən müəyyən edilmiş müxtəlif valyuta məhdudiyətləri nəzərə alınmaqla valyuta məzənnələrinin formalaşması və tənzimlənməsi tendensiyalarının öyrənilməsinin vacibliyi barədə nəticə çıxarılmışdır. Dissertasiyada məzənnə rejimləri sistemləşdirilir və onların bu rejimlərin milli iqtisadiyyata təsiri göstərilir

ƏDƏBİYYƏT SİYAHISI:

1. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı, 2019
2. Azərbaycanın statistik göstəriciləri 2012-2019, Bakı
3. Ataşov B. (2016) "Maliyyə bazarları". Bakı.
4. Vəliyev D.və Rəhimov M. (2008) "Beynəlxalq Maliyyə", Bakı.
5. Ələkbərov Ə.H., Vəliyev M.Ə., Məmmədov S.M. və Ramazanov M.K. (2010) "Beynəlxalq iqtisadi Təşkilatlar", Bakı.
6. Kərimli İ.A. (2013) "Aktual problemlər və real yanaşmalar", Bakı, "Biblioqr"
7. Kərimli İ.A. (2013) "Beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin müasir problemləri", Bakı, "Çaşıoğlu"
8. Məmmədov Z.F. (2012) "Beynəlxalq Valyuta-Kredit Münasibətləri və Xarici Ölkələrin Pul-Kredit Sistemi", Bakı.
9. Osman Nuri Araz və A. Süleymanov (2010) "Azərbaycan iqtisadiyyatı", Bakı.
10. Белоглазова Г., Кроливецкая Л (2013) "Финансовые рынки и финансово-кредитные институты", Питер, -384 ст.

Гюльбикя Эйтирам ГЕХРАМАНОВА
Западно-Каспийского Университета

ВЫБОР ВАЛЮТНОГО РЕЖИМА РАЗВИВАЮЩИМИСЯ СТРАНАМИ

Резюме

Изучение факторов, определяющих динамику курсов валют, остается открытым вопросом в мировой экономике. Именно нерешенность вопроса моделирования валютных курсов и отсутствие точных методов определения функционирования валютного рынка предопределили выбор темы магистерской диссертации.

Большинство национальных валют торгуются по отношению к доллару США. Хотя доллар в настоящее время не является резервной валютой, то есть официально не предназначен для международных расчетов, большинство организаций по всему миру используют для этих целей доллар США. В то время как развитые страны в основном используют режим плавающего обменного курса, развивающиеся страны предпочитают фиксировать свои обменные курсы. Режим фиксированного обменного курса означает, что центральный банк напрямую определяет обменный курс в определенном диапазоне. Если обменный курс фиксируется в определенном диапазоне и существует гарантия покупки и продажи валюты по этому курсу, такой режим называется жесткой привязкой или жестко фиксированным режимом. Если центральный банк работает в режиме плавающего курса, но устанавливает определенные границы колебаний обменного курса и гарантирует, что обменный курс не будет отклоняться за эти пределы, то это называется режимом управляемого плавающего курса. Учитывая эти аспекты, можно сделать акцент на актуальности темы.

Ключевые слова: финансы, кредит, банк, политика, капитал, финансовый рынок.

Gulbika Ehtiram KAHRAMANOVA

CHOICE OF CURRENCY REGIME BY DEVELOPING COUNTRIES

Summary

The study of factors determining the dynamics of currency exchange rates remains an open question in the world economy. Specifically, the unresolved issue of modeling currency exchange rates and the lack of precise methods for determining the functioning of the currency market have predetermined the selection of the topic for a master's dissertation.

Most national currencies are traded against the US dollar. Although the dollar is currently not a reserve currency, meaning it is not officially designated for international settlements, most entities around the world use the US dollar for these purposes. While developed countries mostly employ a floating exchange rate regime, developing countries choose to fix their exchange rates. A fixed exchange rate regime means that the central bank directly determines the exchange rate within a certain range. If the exchange rate is fixed within a specific range, and there is a guarantee for the currency's buying and selling with this rate, this regime is referred to as a hard peg or hard fixed regime. If the central bank operates under a floating regime but imposes certain boundaries for exchange rate fluctuations and guarantees that the exchange rate will not deviate beyond these limits, it is called a managed float regime. Considering these aspects, it can be emphasized that the topic is relevant.

Keywords: Finance, credit, bank, politics, capital, financial market.

Daxil olub: 29.03.2023